

AVRUPA BİRLİĞİ ENERJİ POLİTİKALARININ UYGULANMASINDA RUSYA FAKTÖRÜ*

Russia Factor in Implementation of European Union Energy Policies

Doğa MIRCIOĞLU**

Öz

Enerji politikalarının uygulanması ve çeşitliliği, ülkelerin enerjiyi alan ya da satan ülke konumunda olmasına göre şekillenmektedir. Bu bağlamda Avrupa Birliği (AB) ve Rusya örneklemi incelendiğinde arz-talep ilişkisine bağlı bir birliktelikten söz edilebilmektedir. Çalışmanın amacı, AB'nin enerji bağımlılığı meselesinde Rusya'nın önemli bir rolde olduğunu ve buna bağlı olarak AB'nin enerji politikalarının şekillenmesini ne derece etkilediğini göstermektir. Araştırma boyunca birincil ve ikincil verilerden yola çıkılarak varılan sonuca göre; AB'nin Rusya'ya olan bağımlılığının küçümsenemeyecek kadar fazla olduğu görülmüştür. Ayrıca çözüm olarak tasarlanan projelerin yetersiz kaldığına da değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Rusya, Rekabet İvmesi, Enerji arzı güvenliği, Sürdürülebilirlik.

Abstract

The implementation of energy policies has shaped by the diversity countries in the position of buying or selling energy. In this context, when the samples of the European Union and Russia have examined, it can be mentioned that there is an union depending on the supply-demand relationship. The aim of the study is to show that Russia has an important role in the issue of energy dependence of European Union and, accordingly, to what extent it affects the shaping of European Union's energy policies. According to the conclusion reached from the primary and secondary data throughout the research the dependence of the European Union on Russia is too low to be underestimated and it is claimed that the projects designed as a solution are insufficient.

Keywords: Energy Policies, European Union, Russia, Competitive Momentum, Energy Supply Security, Sustainability.

---

* **Makale Geliş Tarihi:** 22.10.2021 **Yayına Kabul Tarihi:** 15.12.2021

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, e-posta: dogamircioglu@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8979-3745.

GİRİŞ

Enerji politikaları ülkeler, uluslararası örgütler ya da ulus üstü birlikler tarafından önemsenen ve dikkat edilmesi gereken bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Başlarda buharlı makinelerin kullanımı, tarımda teknolojik aletlerin kullanımının gelişimi gibi sebeplerle birlikte kömür üretimi yaygınlaşmıştır. Ülkeler arasındaki enerji rekabeti petrolün bulunmasıyla daha da kızışmıştır. Örneğin Rusya, 19. yüzyılda petrol çıkarabilmek için Bakü'de petrol borularının inşasını uygulamaya koymuştur.¹ Böylece Rusya, petrol ihracatında ticaret haznesini genişleterek önemli bir konuma gelmiştir.

Sovyetler Birliği dönemindeyken günlük 12,5 milyon kapasitesiyle Rusya, dünyanın en büyük petrol üreticisi olmuştur. Sovyetler Birliği'nin dağılmasında ekonominin kötü gidişatı, enerji şirketlerinde yaşanan yolsuzluklar ve mevcut teknolojilerin yenilenememesi gibi sebepler etkili olmuştur. Bir diğer ifadeyle yönetimdeki aksaklıklar enerji alanlarına da yansarak ülkenin iktisadi çöküşünün hızlanmasında rol oynamıştır. Ardından enerji alanlarına başka maddelerin eklenmesiyle birlikte enerjinin kapsamı da genişlemiştir. Örneğin doğalgaz rezervlerinin ortaya çıkışı kömürün ısınma amacıyla kullanımının yerine geçmiş, kömür ve petrolün kullanımı diğer sektörlere yayılmıştır. Rusya, günümüzde 1.680 trilyon feet³ deposuyla² dünyanın en büyük doğalgaz üreticisi ve ihracatçısı konumundadır.

Mevcut durumda Rusya'nın enerji alanındaki rolü azımsanamayacak derecede fazladır. Ancak Rusya'nın potansiyeli değerlendirildiğinde birtakım değişen paradigmalara söz konusu olduğu görülmektedir. Örneğin sıvılaştırılmış doğalgaza geçilmesiyle birlikte transit yollarının çeşitlenmesi, yenilenebilir enerji politikalarının tercih edilmesi, enerji

1 Abdülkadir Develi, "Küresel Enerji Rejimi ve Uluslararası Örgütler", *Küresel İlişkiler Çağında Uluslararası Örgütler*, Şaban H. Çalış-Erdem Özlük, der., Çizgi Kitabevi, Konya 2018, s. 529-530.

2 Ufuk Kantörün, "Bölgesel Enerji Politikaları ve Türkiye", *Bilge Strateji*, 2(3), 2010, s. 91-92.

AVRUPA BİRLİĞİ ENERJİ POLİTİKALARININ UYGULANMASINDA RUSYA FAKTÖRÜ

alanındaki rekabeti teşvik edebilmektedir.³ Yaşanan sektörel gelişmeler ve rekabet ortamı gibi tüm faktörlere rağmen Rusya'nın enerji alanında hala önemli bir aktör olduğu göz ardı edilmemelidir.

Avrupa Birliği (AB) ise enerji politikalarına oldukça önem veren bir yapı olarak bilinmektedir. İkinci Dünya Savaşı'nın verdiği ağır tahribatın üstesinden gelinebilmesi adına Avrupalılar, 1951 yılında Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nu (AKÇT) kurmuşlardır. Bu bağlamda daha en başından beri enerji sektörlerinde ulus üstü bir yapılanmadan bahsedilebilir.

Elli yıl süre biçilen AKÇT, artık tedavülden kalksa da 1958 tarihli Roma Antlaşmaları ile Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (AAET) kurulmuştur. Ardından 1986 yılındaki Avrupa Tek Senedi, 1992 senesindeki Maastricht Antlaşması, 1997 tarihli Amsterdam Antlaşması, 2000 yılındaki Nice Antlaşması, 2007 tarihli Lizbon Antlaşması ile birlikte Avrupalılar birlik olma adına birtakım kararlar alıp oluşturdukları yapı ve kurumları iyileştirmişler ve diğer konularda olduğu gibi enerji politikalarının çerçevesini oluşturmuşlardır. Ayrıca AB, kurulduğu tarihten bu yana üye sayısını genişletmiş, özellikle 2004 genişlemesiyle Doğu Bloku Avrupa ülkelerini bir çatının altına toplamaya çalışmıştır.⁴ Bu sebeple AB'nin Rusya'ya karşı enerji politikalarını şekillendirmesinde birçok kültürel, siyasi, sosyolojik, tarihsel ve iktisadi unsurun etkili olduğunun bilinmesi elzemdir.

AB, enerjiyi talep eden konumda olduğu için özellikle Avrupa Komisyonu tarafından enerji arzı güvenliği meselesi üzerinde durulmakta ve enerji akışı konusunda hem güvenlik hem de verimlilik üzerinde çalışmalar yürütülmektedir.⁵ Böylece AB'nin enerji politikalarını belirlemede ulus üstü bir kimlikle, üye devletlerin ulusal çıkarlarına göre ele alma

3 Marc Pieniri, "Russia's Energy Politics and Its Relevance for the European Union", *Strategic Sectors Economy&Territory*, 3, 2019, s. 305.

4 Jean-Luc Mathieu, *Avrupa Birliği*, Dost Kitabevi Yayınları, çev. İsmail Yerguz, Ankara 2006, s. 7-22.

5 Tomas Maltby, "European Union Energy Policy Integration: A Case of European Commission Policy Entrepreneurship and Increasing Supranationalism", *Energy Policy*, 55(18) 2013, s. 435-436.

gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın problemi, AB'nin karşı karşıya kaldığı enerji bağımlılığı meselesidir. Dünyanın önemli ticaret hacmini kapsayan Batı Avrupa ülkelerini kapsamına alan hem uluslararası hem de ulus üstü yapılanmasıyla karşımıza çıkan AB'nin enerji bağımlılığı sorunu, birlik için önemli bir yer teşkil etmektedir. Çünkü AB, dünya sahnesinde dış politikada ulusal, uluslararası ve ulus üstü karar alırken enerji bağımlılığı meselesiyle birlikte bocalamakta ve özgür bir biçimde hareket edememektedir. Bağımlılık sorunu göz önünde bulundurulduğunda, çalışmanın temel amacı ise AB'nin enerji bağımlılığında Rusya'nın başat aktör olduğunu verilerle ispatlamak ve AB'nin enerji politikalarını belirlerken Rusya'yla kurduğu bağımlılığa göre şekil aldığını ortaya koymak olmuştur. Çalışma, AB'nin enerji bağımlılığını verilere dayalı bir şekilde belirtmek ve AB'nin enerji politikalarını belirlerken enerji alanında dünya devi olan Rusya'nın rolünü tartışma amacını taşımaktadır. Çalışmanın araştırma sorusu, AB'nin kısa ve orta vadede neden Rusya'ya olan bağımlılığından kurtulamayacağı olgusudur. Bu bağlamda AB'nin enerji bağımlılığına yol açan durumlar tartışılmış ve bağımlılık ilişkisinin sebepleri incelenmiştir. Çalışmanın hipotezi ise bağımlılık ilişkisine dair yapılan düzenlemelerin eksikliğine olan inançtır.

Çalışmanın ilk bölümünde AB'nin kuruluşundan bu yana enerji politikaları değerlendirilmiş ve AB'nin hangi prensiplerle hareket ettiği açıklanmıştır. Birinci bölümde AB'nin enerji bağımlılığı göstergeler dahilinde tartışılmış ve var olan mevcut enerji politikalarına değinilmiştir. Birinci bölümde AB'nin enerji ihtiyacının ve uyguladığı politikaların belirlenmesi, AB'nin hem kendi iç piyasasındaki eksiklikleri hem de dış politikadaki bağımlılığını göstermesi bakımından önemlidir. İkinci bölümde ise Rusya'nın enerji politikalarındaki aktif rolü ve bu rolün dış politikada kullanım amaçları tartışılmıştır. Aynı zamanda uluslararası sistemde etkili bir konumda olan Rusya'nın enerji politikalarını uygularken hangi amaçları benimsediği üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde ise AB ve Rusya arasındaki bağımlılık ilişkisi, geçmişten günümüze kadar örnek olaylarla

AVRUPA BİRLİĞİ ENERJİ POLİTİKALARININ UYGULANMASINDA RUSYA FAKTÖRÜ

incelemeye alınmıştır. Üçüncü bölümde AB'nin Rusya'ya karşı olan enerji bağımlılığının dış politika kararlarında özgür hareket etmesini engellediği varsayımı mevcut örneklerle gösterilmeye çalışılmıştır.

AB ENERJİ POLİTİKALARININ İŞLEYİŞİNDE TEMEL PRENSİPLER

AB, genel olarak politikalar nezdinde girdi ve çıktı oluştururken kurduğu diyalogları ve mevcut atmosferleri göz önünde bulundurarak hareket etmektedir. Bu bağlamda AB, enerji politikalarını uygularken bu temel bileşenlere göre değerlendirmektedir. Genel olarak AB'nin enerji politikalarına bakıldığında hem üye devletlerin ulusal çıkarlarının gözetildiği hem de ulus üstü bir yapıya uygun şekillenmesiyle birlikte enerjinin daha kolay temin edilebilmesi, fiyatların daha düşük düzeyde tutulabilmesi ve güvenliğin sağlanabilmesi amaçlarıyla hareket edildiği söylenebilmektedir.⁶

Birlik, var olduğu tarihten bu yana birtakım döngülerle enerji politikalarının gelişimini sağlamaktadır. İlk olarak 1951 yılında imzalanan Paris Antlaşması ile AKÇT ve ikinci Roma Antlaşması ile kurulan AAET, AB'nin enerji politikalarının şekillenmesinde büyük bir rol oynamıştır.⁷ Bu bağlamda AB'nin oluşumundan bu yana topluluk ya da birlik döngüsü içinde enerji politikalarının bir şekilde nasıl yürütülmesi gerektiği incelense de daha varlığının bile şüpheyle karşılandığı zamanlarda yeterli ve gerekli adımların atılmadığı iddia edilebilmektedir.

1986 yılında imzalanan Avrupa Tek Senedi'yle birlikte Avrupa Komisyonu, enerji politikalarında (özellikle gaz ve elektrik) piyasanın serbestleşmesi adına belli başlı düzenlemeler getirmiştir. Daha sonradan imzalanan 1993 tarihli Maastricht Antlaşması, birliğin bütün kurumlarını

6 Özgür Ünal Eriş, "Kriz Sonrası Avrupa Birliği Enerji Politikası", *Ekonomik Kriz ve Avrupa Birliği*, Pınar Gedikkaya-Rana İzci Connolly, der., Derin Yayınları, İstanbul 2016, s. 158.

7 Aynı yer.

BÖLGESEL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ

enerji politikalarının işleyişinin hızlanması adına projeler oluşturmayı teşvik etmiş ve son olarak 2007 yılında imzalanan Lizbon Antlaşması'yla birlikte enerji alanındaki önceliklerini belirlemiştir.⁸

Tablo 1: AB Ülkelerinin Enerji İthalatı Bağımlılık Oranları

Ülke	2019 yılına göre bağımlılık oranları
Belçika	%76.676
Bulgaristan	%38.102
Çekya	%40.894
Danimarka	%38.781
Almanya	%67.610
Estonya	%4.829
İrlanda	%68.395
Yunanistan	% 74.110
İspanya	% 74.955
Fransa	% 47.595
Hırvatistan	% 56.224
İtalya	% 77.484
Güney Kıbrıs Cumhuriyeti	% 92.805
Letonya	% 43.963
Litvanya	% 75.217
Lüksemburg	% 95.129
Macaristan	% 69.704
Malta	% 97.172
Hollanda	% 64.721
Avusturya	% 71.727
Polonya	% 46.818
Portekiz	% 73.848
Romanya	% 30.371
Slovenya	% 52.140
Slovakya	% 69.762
İsveç	% 30.244
Finlandiya	% 42.092

Kaynak: "Energy Imports Dependency", Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/NRG_IND_ID__custom_938402/bookmark/table?lang=en,en&bookmarkId=f1ab4519-82df-4a89-a329-1b8d0a5925f7, (Erişim Tarihi: 21.10.2021).

⁸ "Kriz Sonrası ...", a.g.e., s. 159.

AVRUPA BİRLİĞİ ENERJİ POLİTİKALARININ UYGULANMASINDA RUSYA FAKTÖRÜ

Tablo 1’de AB üyesi ülkelerin enerji alanında gerçekleştirdikleri ithalat oranları gösterilmiştir. Oranlara bakıldığında her bir AB üyesi devletin, enerji konusunda dışa bağımlı olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda AB’nin enerji üreten bir bölge olmadığı ve bunun sonucunda enerji ihtiyacını karşılamak için dış dünyadan destek araması gerektiği söylenebilmektedir. Dolayısıyla AB, enerji alanlarını oluştururken enerji rezervi kapasitesini hesaba katarak mevcut politikalarını belirlemektedir.

AB, çeşitli antlaşmalarla birlikte dönüşüm geçirirken diğer alanlarda olduğu gibi enerji alanında da birtakım farklılaşmaya doğru yol alma gayreti içerisine girmiştir. AB’nin enerji bağımlılığını azaltmak adına hedeflediği bazı çözüm önerileri bulunmaktadır. Sırasıyla enerji kullanımındaki çeşitliliğe ağırlık verilmesi, enerji üretiminde ilk önce yerli kaynaklara başvurulması, 2030 yılına kadar enerji tüketiminde %18 oranında azalmaya gidilmesi, nükleer enerjinin kullanımının yaygınlaşması için denetlemelerin artması, teknolojik gelişme ve inovasyona ağırlık verilmesi, hidrojenin bir enerji kaynağı olarak kullanılmasının gündeme gelmesi olarak gösterilebilmektedir. Birlik içinde tek bir enerji politikalarının uygulanabilmesi adına enerji kesintilerine karşı hazırlıklı olmayı sağlayan Risklere Karşı Hazırlık Yönetmeliği, 2019 yılında uygulanması için başlatılmıştır.⁹

Yenilenebilir enerji çalışmalarına ağırlık verilmesinin altı çizilmiş, bu konudaki çeşitli çalışmalara başlanmıştır. Ancak kömür, petrol ve doğalgazdan farklı olarak yenilenebilir enerjiler daha maliyetlidir. Ayrıca yenilenebilir enerjinin depolanması diğer enerji türlerine göre daha zordur.¹⁰ Açıklanan sebepler doğrultusunda AB, yenilenebilir enerji çalışmalarına ağırlık verse de birliğin bütün enerji alanlarında henüz yaygınlaşmadığı sonucuna ulaşabilmektedir.

9 Şerife Özkan Nesimoğlu, “Avrupa Birliği Kurumlar ve Politikalar”, Avrupa Birliği Enerji Politikaları, Nobel Akademik Yayıncılık, Cengiz Dinç, der., Ankara 2020, s. 229-232.

10 H. Naci Bayraç, “Küresel Enerji Politikaları ve Türkiye: Petrol ve Doğalgaz Kaynakları Açısından Bir Karşılaştırma”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10(1), 2009, s. 117.

Tüm bu kat edilen süreçlerle birlikte birlik, enerji politikalarının uygulanmasında birtakım prensiplerden yararlanmaktadır. Bu prensiplere bakıldığında, ilk olarak rekabet ivmesinin desteklendiği, ikinci olarak enerji arzının güvenliğinin uygulandığı ve son olarak enerji piyasalarında çevresel sürdürülebilirliğin sağlanmaya çalışıldığı görülmektedir.

Kısacası AB, enerji uygulamalarını belirlerken enerji sektörünün serbestleşmesini, enerjinin güvenli bir biçimde ithalat edilmesini ve sürdürülebilirliği dikkate almaktadır.

PIYASANIN LİBERALLEŞMESİ ADINA REKABET İVMESİ

AB için serbestleştirme hemen hemen her alanda vuku bulabildiği için enerji politikalarında da serbestleştirmenin önemli olduğu söylenebilmektedir. Bu bağlamda ilk önce AB üyesi ülkelerin enerji alanlarında entegrasyonu sağlaması gerekmektedir. Mevcut durum için komisyon, sırasıyla 1968, 1973 ve 1974 yıllarında ortak bir enerji politikası için gerekli girişim ve stratejileri başlatmıştır.¹¹ Böylece diğer alanlarda olduğu gibi enerji alanında da iç dinamiklerin birbirleriyle paralel hareket ettirilmesi amaçlanmıştır.

Piyasanın serbestleşmesi adına yapılan çalışmalar 1990'lu yıllara tekabül etmektedir. İlk olarak doğalgaz ve elektrik alanlarında komisyon tarafından uygulanması istenen 1996 Elektrik ve 1998 Doğalgaz Direktifleri karşımıza çıkmaktadır. 2003 yılında ikinci kez direktif verilmiş, 2007 yılında ise AB kapsamındaki her üye eksiksiz rekabete teşvik edilmiştir.¹² Daha sonrasındaysa 2011 yılında yürürlüğe girmesi beklenen elektrik ve doğalgaz direktifleri getirilmiştir.¹³ Bu kapsamda AB'nin gerçekleştirdiği proje ve girişimlere bakıldığında, Trans Avrupa Enerji Şebekeleri, Avrupa'ya

11 İbrahim S. Canbolat, *Avrupa Birliği ve Türkiye Uluslararası Sistemle Ortaklık*, Alfa Aktüel, Bursa 2011, s. 241.

12 Arzu Yorcan, "Avrupa Birliği'nin Enerji Politikası ve Türkiye'ye Etkileri", *Bilge Strateji*, 1(1), 2009, s. 31.

13 "Kriz Sonrası Avrupa...", *a.g.m.* s. 161.

AVRUPA BİRLİĞİ ENERJİ POLİTİKALARININ UYGULANMASINDA RUSYA FAKTÖRÜ

Devletlerarası Petrol ve Doğalgaz Taşımacılığı, Avrupa Akdeniz Enerji Ortaklığı, Güneydoğu Avrupa Enerji Düzenleyici Forumu olarak örnek gösterilebilmektedir.¹⁴ Mevcut direktiflerin yerine getirilmesi adına yapılan girişim ve projeler belli başlı avantajlar sağlasa da üye ülkeler arasındaki iktisadi farklılıklar tamamen entegre olmuş bir enerji politikalarının varlığını sorgulatmaktadır.

Enerji politikalarında komisyonun da desteğiyle birlikte rekabet ivmesinin hız kazandığı gözlemlense de üye ülkelerin halen ulusal çapta iktisadi tutumla hareket etmeleri, ayırma alanlarında ortak bir paydada buluşamamaları ve tüm bunlara bağlı olarak üye devlet hükümetlerinin enerji alanlarında yerleşik firmaları desteklemesi birlik içinde etkin ve yetkin enerji politikalarını yavaşlatmaktadır.¹⁵ Bir diğer ifadeyle ulusal ve ulus üstü yapılanmaya uyum sağlama gayreti içerisinde olan AB'nin kendi bünyesinde yaşadığı çatışma, enerji politikalarındaki standartlaşmayı önlemekte olup; enerji politikalarının işlevselliğini sorgulatmaktadır. Neoliberal politikalarla güdümlenen AB iç enerji pazarı, ortak bir görünümünden ziyade rekabetin etkisiyle iç içe geçmiş karmaşık bir probleme benzetilebilmektedir. Dolayısıyla AB'nin enerji politikalarından bahsedildiğinde ortak bir pazarın tam ve yetkin çalışmadığı görülmekte ve ulus devlet faktörünün yüksek olması sebebiyle birliğin enerji politikalarında tam bir uyum içinde çalışmadığı sonucuna ulaşılabilmektedir.

ENERJİ ARZI GÜVENLİĞİ

AB'nin enerji politikalarındaki temel ilkelere bakıldığında, belki de en hassas olan ilkesi enerji arzı meselesidir. Çünkü enerji arzı güvenliği AB'nin kendi içinde çözmesi gereken meselelerle birlikte dış konjonktüre göre de şekillenebilmektedir. Bu kapsamda enerji arzı güvenliği denilince

¹⁴ "Avrupa Birliği'nin Enerji ...", *a.g.m.*, s. 32.

¹⁵ Francis McGovan, "Can the European Union's Market Liberalism Ensure Energy Security in a Time of 'Economic Nationalism'?", *JCER*, 4(2), 2008, s. 102.

üye ülkelerin kömür, petrol, doğalgaz, elektrik ve yenilenebilir enerji gibi bütün türleri kapsayan, tüketimde muhtaç olduğu durumlarda ortaya çıkmaktadır.

1973 yılındaki Petrol Krizi'yle yaşanan tıkanıklık, Sovyetler Birliği'nin dağılması, Körfez Savaşları, 11 Eylül terör saldırıları, 2004 AB genişlemesi, Rusya ve Ukrayna arasında yaşanan kriz ve 2008 finansal krizinin patlak vermesiyle yaşanan bölgesel ve küresel olaylar, AB'nin enerji arzı güvenliğini gündeme getiren gelişmeler olarak bilinmektedir. Ayrıca Latin Amerika ülkeleri, Hindistan, Çin gibi ülkelerin giderek daha fazla enerji talep etmeleri, AB'nin halen enerji iç piyasasında elverişli bir seviyeye gelememesi ve enerji ihracında bulunan ülkelerdeki siyasi istikrarsızlıklar da enerji arzı güvenliği meselesinin incelenmesini gerekli kılmaktadır.¹⁶ İlaveten AB'nin enerji ithalatı ile gayri safi yurt içi hasıla (GSYİH) arasındaki ilişki son derece önemlidir. AB'nin enerji ithalatı arttıkça GSYİH'sinin azaldığı gözlenmiştir.¹⁷ Bir diğer ifadeyle AB'nin ekonomik büyümesi, enerji konusundaki dışa bağımlılığına göre değişebilmektedir.

AB'nin enerji arzı güvenliğini sağlamak için ise birtakım yol çizelgeleri sunulmaktadır. Bunlardan ilki verimliliğin gözetilmesidir. Böylece hem maliyet verimliliği hem de temiz enerji ile çevresel verimlilik sağlanabileceği iddia edilebilir. İkincisi ise enerji çeşitliliğidir. Bu bağlamda geliştirilen teknolojilerle enerji konusunda çeşitlilik oluşturulabilmektedir. Son olarak yasal düzenlemeler, üye ülkelerle olan diyalogu ve iç piyasa uyumunu güçlendirebilmektedir.¹⁸ Ancak şu ana kadar alınan önlemlerin hiçbiri yeterli düzeyde değildir ve AB, mevcut enerji arzı güvenliğini etkili bir biçimde sağlayamamıştır. Böylece AB'nin enerji arzı güvenliği sorunuyla

¹⁶ "Avrupa Birliği'nin Enerji ...", *a.g.m.*, s. 33-34.

¹⁷ Serap Elüstü, "Avrupa Birliği'nin Enerji Güvenliği: Enerji İthalatı Bağımlılığı ve Ekonomik Büyüme İlişkisi", *İstanbul İktisat Dergisi*, 71(1), 2021, s. 157.

¹⁸ Jean-Marie Chevalier, "Security of Energy Supply for the European Union", *European Review of Energy Markets*, 1(3), 2006, s. 15-19.

AVRUPA BİRLİĞİ ENERJİ POLİTİKALARININ UYGULANMASINDA RUSYA FAKTÖRÜ

karşı karşıya kaldığı iddia edilebilir. Birliğin enerji politikalarında farklı değişkenlere ya da aktörlere olan bağlılığı dışsal sorunlarla bir tür çıkmaz yaşamasına neden olmaktadır.

Tablo 2: Avrupa Birliği'nin Enerji Arzı Güvenliğini Sağlayan Doğalgaz Boru Hatları

Adı	Tamamlandığı Yıl	Alanı	Kapasitesi	Bilgiler
Yamal- Avrupa 1	1999	4200 km	33 milyar metre küp	Beyaz Rusya ve Polonya'dan geçerek Berlin'e ulaşmaktadır. Rusya'nın AB'ye ihraç ettiği oranın %25'ini kapsamaktadır.
Ukrayna Boru Hatları	-	-	130 milyar metre küp	Slovakya'dan çeşitli Avrupa ülkelerine ulaşmaktadır.
Brotherhood	1967	2750 km	30 milyar metre küp	Sibiry'a'dan Avrupa'ya ulaşmaktadır. Rusya'nın Batı Avrupa'ya ihraç ettiği gazın %70'ini kapsamaktadır.
Soyuz	-	-	32 milyar metre küp	Ukrayna aracılığıyla iki kola ayrılmış, bir taraftan Moldova-Romanya-Bulgaristan üzerinden Türkiye'ye bir tarafı ise Trans-gaz hattına ulaşmaktadır.
Nothern Lights (Urengoi-Pomary-Uzhgorod/Trans Siberya)	1984	4500 km	32 milyar metre küp	Beyaz Rusya üzerinden Ukrayna'ya ulaşmaktadır.
Mavi Akım	2003	1207 km	16 milyar metre küp	Rusya'dan Türkiye'ye ulaşan boru hattının Türkiye aracılığıyla da AB'ye taşınması planlanmaktadır. Maliyetinin ödenmesinde AB üyesi olan İtalya'daki ENI şirketi önemli bir yer tutmaktadır.
Bakü-Tiflis-Erzurum Hattı (BTE) Doğalgaz Boru Hattı (South Caucasus Pipeline)	2007	980 km	20 milyar metre küp	Bakü-Tiflis-Erzurum Petrol Boru Hattı'yla paralel bir biçimde inşa edilmiştir.
Yeşil Akım (Green Stream)	2005	540 km	11 milyar metre küp	Yeşil Akım, Libya'yı Sicilya üzerinden bağlayarak İtalya'ya ulaşmaktadır.
Langeled	2007	200 km	25,5 milyar metre küp	Norveç'ten Birleşik Krallık'a ulaşmaktadır. Günümüzde AB üyesi olmayan Birleşik Krallık için önemli bir proje olan Langeled, dünyanın en uzun denizaltı boru hattıdır.

Kaynak: Ela Uluatam, "Avrupa Birliği Doğalgaz Piyasası'nda Yeni Dengeler", *Ekonomik Forum Dergisi*, 2011, s. 63-65.

Tablo 2 incelendiğinde, AB'nin enerji arzı güvenliğini sağlamaya çalıştığı iddia edilebilmektedir. Bu kapsamda enerji boru hatlarının çeşitlenmesi Rusya'ya karşı bir nebze avantaj sağlasa da gazın sahibinin Rusya olduğu gerçeğinin altının çizilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla boru hatlarında çeşitlilik sağlanmaya çalışılsa da enerji kaynağının asıl sahibi Rusya'dır ve bu sebeple uygulanan çözüm yetersiz kalmaktadır.

ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Enerjinin bağımsızlığı ve istikrarı, enerji arzına olan güveni oluştururken, bir yandan da ekonomik paradigmanın gelişimine katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda enerji, gelişmiş ya da gelişmekte olan kapitalist toplumlar için sürdürülebilir ekonomi içinde değerlendirilmelidir. Çünkü iklim değişikliklerinin sınırlandırılabilmesi adına yapılan sosyal, politik ya da ekonomik önlemler sürdürülebilir ekonomi içinde işlevsellik kazanabilmektedir.¹⁹ Bir diğer ifadeyle kapitalist düzenin işlerliğine gölge düşürmemek adına iktisadi kalkınmalardaki faaliyetlerin durmasını engellemek için çevreye duyarlı, sürdürülebilir ekonomi politikaları uygulanmaktadır.

AB, enerji alanında politika oluştururken iklim koşulları, çevrenin korunması ve zehirli gazlar gibi meselelere değinerek sürdürülebilirlik kavramını prensip olarak benimsemiştir. Bu bağlamda 1992 yılında gerçekleştirilen Rio Konferansı'yla birlikte sera gazı emisyonlarının düşürülmesi tartışmaları başlamış, 1997 yılındaki Kyoto Protokolü'yle de düşürülmesi adına yükümlülükler yer verilmiştir.²⁰ Kyoto Protokolü'ne ek olarak 2008-2012 yılları arasında sera gazlarının %8'in altına düşürülmesi konusunda anlaşılmıştır.²¹

19 Gheorghe H. Popescu vd., "The Emergence of the Effects and Determinants of the Energy Paradigm Changes on European Union Economy", *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 81, 2018, s. 768.

20 Etem Karakaya-Burcu Yılmaz, "Avrupa Birliği'nde Enerji ve İklim Değişikliği Politikalarının Gelişimi", *Ekonomik Kriz ve Avrupa Birliği*, Pınar Gedikkaya-Rana İzci Connelly, der., Derin Yayınları, İstanbul 2016, s. 132.

21 "Avrupa Birliği'nin Enerji...", a.g.e, s. 34.

AVRUPA BİRLİĞİ ENERJİ POLİTİKALARININ UYGULANMASINDA RUSYA FAKTÖRÜ

2000 yılında Komisyon tarafından yayımlanan Yeşil Kitap, arz güvenliğine atıf yapsa da üç yıl sonra sera gazı yayılımını düşürmek için Avrupa Birliği Emisyon Ticareti (AB-ETS) kurulmuştur. Dolayısıyla çevresel sürdürülebilirlik açısından AB, yenilenebilir enerjileri teşvik etmeye çalışarak “yeşil büyüme” modelini benimsemiştir. Bu bağlamda yıllar içinde AB, sürdürülebilirlik açısından çevresel korumayı bir nebze de olsa sağlamayı başarsa da 2008 finansal kriziyle birlikte maliyetin artması nedeniyle beklenen performansı yakalayamamıştır.²² Görüldüğü üzere AB, enerji politikalarında liberalleşmeyi, enerji arzını ve sürdürülebilirliği korumaya çalışmaktadır.

RUSYA’NIN ENERJİ POLİTİKALARINDAKİ AKTİF ROLÜ

Sovyetler Birliği’nin dağılmasıyla birlikte Rusya ekonomisi kapitalist sisteme uyumlanmaya çalışmış; ancak rublenin değer kaybetmesi ülkenin ekonomisini olumsuz yönde etkilemiştir.²³ Bu sebeple Soğuk Savaş’ın sonlanmasıyla birlikte tekrardan güce kavuşmak isteyen Rusya, değişen dünya düzenine adapte olmaya çalışmıştır. Bahsi geçen olaylar yaşanırken Vladimir Putin, Rusya’nın yönetimine gelmiş ve ülke içinde “oligark” yapılanmayı devlet kontrolüne geçirmiştir. Böylece Putin’le başlayan evreyle Rusya, enerji kaynaklarını dış politika aracı haline getirmeye çalışmıştır. Örneğin Rusya, kimi zaman Ukrayna’dan geçen doğalgazı keserek Avrupa’ya gözdağı vermiş, Orta Asya’daki eski Sovyetler Birliği üyesi devletlerle yakın ilişkilerde bulunmuş, 2008’de Güney Osetya’yı istila etmiştir.²⁴ Tüm bu yaşanan gelişmeler ise Rusya’nın petrol ve doğalgaz kaynaklarını bir diğer ifadeyle enerji politikalarında düzenli ve güvenli akışı sağlamak ve ülkenin tekrar eski gücüne kavuşması için diğer ülkelerin Rusya’ya olan bağımlılığını arttırmak olarak yorumlanabilmektedir.

²² “Avrupa Birliği’nde Enerji...”, a.g.e., s. 135-143.

²³ Michael G. Roskin-Nicholas O. Berry, *Uluslararası İlişkiler Ül’nin Yeni Dünyası*, çev. Özlem Şimşek, Adres Yayınları, Ankara 2014, s. 132.

²⁴ “Uluslararası İlişkiler Ül’nin...”, a.g.e. s. 129-131.

Enerji politikaları Rusya için önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü Rusya İstatistik Kurumu tarafından yayınlanan belgelere bakıldığında, Rusya'nın enerji ihracatı toplam ihracatının %70'ini oluşturmaktadır.²⁵ Bu bağlamda 2014 yılında Rus Enerji Stratejisi 2035 onaylanmıştır. Rus Enerji Stratejisi 2035'in içeriği incelendiğinde, Rus ekonomisinin karşılaştığı krizleri onarmak, enerjide altyapı verimliliğini sağlamak ve son olarak enerji politikalarında yatırımlara ve yeniliklere dayalı uygulamalara öncelik verilmek istendiği görülmektedir.²⁶ Böylece var olan enerji potansiyelini uygun, yetkin ve verimli kılmak adına Rusya'nın uluslararası sistemde aktif bir rol üstlendiği iddia edilebilmektedir.

AB VE RUSYA'NIN ENERJİ POLİTİKALARINDA ARZ-TALEP İLİŞKİSİ

AB için söz konusu enerji politikalarının etkin ve verimli bir düzeyde çalışabilmesi, var olan potansiyelleri değerlendirmek (örneğin yenilenebilir enerji, petrol ve doğalgaz kullanımının maliyetinin hesaplanması) ve güvenli bağlantılar kurabilmekle mümkün olmaktadır.²⁷ Bu nedenle AB için enerji arzı güvenliği denilince talebe göre enerji arzını sürdürebilme kabiliyeti ve nispeten fiyat istikrarını sağlama amacı öne sürülebilmektedir.²⁸ AB'nin hedeflerine bakıldığında tüketicilere yönelik enerji akışının istikrarını yakalamak, müşterilerin ekonomik yöndeki memnuniyetini karşılamak, enerji politikalarındaki pazar içi rekabeti ve çeşitliliği sağlamak olduğu anlaşılabilmektedir.²⁹ AB'nin enerji talebi incelendiğinde petrolün

25 Dina Moulioukova-Roger E. Kanet, "Russian Energy Policy: Implications for Global Energy Strategy", *ACDIS Occasional Paper*, 2015, s. 2.

26 Artur Meynkhart, "Priorities of Russian Energy Policy in Russian-Chinese Relations", *International Journal of Energy Economics and Policy*, 10(1), 2020, s. 65.

27 Mustafa Nail Alkan, "Avrupa Birliği Enerji Güvenliği ve Ukrayna Meselesi", *Karadeniz Araştırmaları*, 44, 2015, s. 216.

28 Odysseas Christou, "Energy Security in Turbulent Times Towards the European Green Deal", *Politics and Governance*, 9(3), 2021, s. 360-361.

29 Mihail Nikolaevich Dudin vd., "The Energy Politics of the European Union and the Possibility to Implement it in Post-Soviet States", *International Journal of Energy Economics and Policy*, 10(2), 2020, s. 410.

AVRUPA BİRLİĞİ ENERJİ POLİTİKALARININ UYGULANMASINDA RUSYA FAKTÖRÜ

%27'sini, doğalgazın %41'ini ve kömürün %47'sini Rusya'dan ithal ettiği gözlenmektedir.³⁰ Bir diğer ifadeyle AB'nin Rusya'ya olan enerji bağımlılığının epey yüksek oranlarda olduğu söylenebilmektedir.

Rusya açısından enerji politikaları ele alındığında ise mevcut enerji kapasitelerini diğer ülkelere satarak gelirini yükseltmek ve iç piyasasında enerjide koruma ve verimliliği sağlamak (örneğin birtakım yasal düzenlemeler ile birlikte kamuda tasarruf yaratmak) adına plan ve reçeteler sunmak olduğu görülebilmektedir.³¹ Rusya'nın enerji verimliliği adına yaptığı çalışmalar, daha çok enerji kullanımının teknolojik gelişmeler sayesinde tasarruflu kullanımını amaçlamaktadır.³² Bir diğer ifadeyle Rusya, enerji haznesini etkili kılmak adına hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik çalışmalar yürütmektedir. Ayrıca 2006 yılında Gazprom şirketinin Ukrayna ve Gürcistan üzerinden gaz tedarikini kesmesi, Rusya'nın enerji politikalarını AB'ye karşı bir tür dış politika malzemesi olarak da kullandığının göstergesidir.³³ Mevcut iki aktör kıyaslandığında, AB'nin Rusya'yla olan enerji politikalarında enerjiyi talep eden tarafta, Rusya'nın ise enerji arzı sağlayan tarafta yer aldığı söylenebilmektedir.

Rusya ve AB arasındaki bağımlılık ilişkisi (arz-talep) ise zaman zaman tarafların dış politikadaki tavır ve tutumlarına yansımalarıyla farklı şekillerde vuku bulmaktadır. Rusya, AB'nin bağımlılığını etkili bir silah olarak kullanabilirken; (Örneğin Ukrayna ve Belarus gibi ülkelerin üzerinde enerji akışını yavaşlatmak) birlik üyesi ülkeler ise Rusya'ya karşı yeni alternatif yollar (örneğin Hazar Bölgesi'ndeki Azerbaycan,

30 "From Where Do We Import Energy", *Eurostat*, <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/infographs/energy/bloc-2c.html>, (Erişim Tarihi: 21.10.2021).

31 Sergey S. Neustroev-Anna A. Arinushkina, "Energy Efficiency and Energy Saving in Public Schools: Federal Policy and Regional Perspectives from Russia", *International Journal of Energy Economics and Policy*, 9(6), 2019, s. 538.

32 Igor Bashmakov-Anna Myshak, "Russian Energy Efficiency Accounting System", *Energy Efficiency*, 7(17) 2014, s. 744.

33 Keith C. Smith, "Russian Energy Pressure Fails to Unite Europe", *Center for Strategic and International Studies*, 13(1), 2007, s. 1.

Kazakistan ve Türkmenistan enerji kaynakları) arayabilmektedir.³⁴ Ukrayna örneği Rusya ile AB arasında enerji politikalarının dış politika malzemesi olarak kullanılabileceğinin göstergesidir. Çünkü Ukrayna'yı Batı'nın hegemonyasından uzak tutmak isteyen Putin, 2014 yılında Kırım'ı işgal etmiş ve 2015 yılına kadar ise Doğu Ukrayna'daki Rusları yerel yönetime saldırmaları için teşvik etmiştir. AB ise mevcut sorunu Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile birlikte tartışmış ve Rusya'nın küresel enerji politikalarının konuşulduğu "G8"den uzaklaştırılmasını çözüm olarak görmüştür.

Diğer taraftan AB üyesi olan Letonya, Litvanya ve Estonya mevcut gidişattan en çok etkilenen üyelerdir. Çünkü 2016 yılının Kasım ayında Putin, Kaliningrad kentine nükleer füzelerini yerleştirmiştir.³⁵ AB ise mevcut tehditlere karşı alternatif yollar aramaya çalışmış ve daha çevreci enerji politikalarına başlamıştır. AB, 2019 yılında Avrupa Yeşil Anlaşması (European Green Deal) olarak bilinen belgeyi imzalamış, böylece 2030 gündeminde yer alan sürdürülebilir enerji politikalarını ve 2050 vizyonuyla sera gazlarının yayılımını azaltmayı hedefleri arasına koymuştur.³⁶

Yaşanan sorunlara bakıldığında, AB'nin etkili politik önlemler alamamasının nedeni enerjiye duyduğu ihtiyaç olarak gösterilebilir. Belki de Rusya'nın yerinde başka bir ülke olsaydı, AB'nin özellikle doğu tarafını tehdit eden davranışlara ne tür bir refleks vereceği epey tartışmalı bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Enerji arzı güvenliği konusunda daha rahat olan bir AB'nin tutumunun Rusya'yla olan diyaloguna yansıtacağına hiç kuşku yoktur. Bu bağlamda değerlendirildiğinde AB'nin daha net tavırlar göstereceği düşünülmektedir.

34 Vladimer Papava-Michael Tokmazishvili, "Russian Energy Politics and the EU: How to Change the Paradigm", *Caucasian Review Of International Affairs*, 4(2), 2010, s. 103-104.

35 Abraham Ascher, *Kısa Rusya Tarihi*, Say Yayınları, İstanbul 2020, s. 324-329.

36 "Environment Action Programme to 2030", *European Commission*, https://ec.europa.eu/environment/strategy/environment-action-programme-2030_en, (Erişim Tarihi: 15.10.2021).

AVRUPA BİRLİĞİ ENERJİ POLİTİKALARININ UYGULANMASINDA RUSYA FAKTÖRÜ

Görüldüğü üzere iki aktör de enerji politikalarına kendi amaçları doğrultusunda ve kendilerinin lehine olacak bir biçimde işlerlik kazandırma niyetindedir. AB için mevcut düzenlemeler ve yapılandırılmalara başvurulsa da hala yeteri kadar yeşili koruma odaklı enerji politikalarına rastlanmamaktadır. Dolayısıyla AB'nin Rusya'ya olan enerji bağımlılığının, kısa ve orta vadede devam etmesi beklenmektedir.

SONUÇ

Enerji, ulus devlet yapılanmasının temelini atan Sanayi Devrimi'yle birlikte önem kazanmış, günümüze kadar mevcut sistemde devletlerin önem verdiği politika araçlarından birine dönüşmüştür. Bu bağlamda ülkeler, var olan rezervlerini uygun bir biçimde dağıtabilmek ve kar sağlamak adına çeşitli yöntemlerle dünya sahnesinde rol oynamaktadır. Enerji rezervleri konusunda ise Rusya, uluslararası sistemde önemli bir aktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Potansiyelinin farkında olan Rusya, enerji denilince akla gelen ilk ülkelerden biridir. Bu bağlamda Rusya'nın geniş rezervlere sahip olması onu küresel bir oyuncu yapmaktadır. Ayrıca gücünün farkında olan Rusya, enerji rezervlerini dış politikadaki alanlarda kullanabilmekte ve ihraç ettiği ülkelere karşı kullanabilmektedir.

AB'nin enerji politikaları ise dış ortamlara dayalı bağımlılığı neticesinde şekillenebilmektedir. Çünkü AB, enerjiye oldukça bağımlı bir birlik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sebeple AB hem kendi iç dinamiklerini hem de dış çevreyi hesaba katacak plan ve programlar oluşturmaktadır. Çalışmada AB'nin enerji bağımlılığının epey yüksek olduğuna ulaşılmış ve bağımlılık ilişkisine dair düzenlemelerin yetersizliğine vurgu yapılmıştır. Bu bağlamda Rusya zaman zaman siyasi, kültürel ya da iktisadi konularla birlikte AB'ye karşı enerji kapasitesini bir koz olarak kullanabilmektedir. AB ise soruna alternatif enerji yolları arasa da hala etkili bir çözüm bulamamıştır. Dolayısıyla AB'nin Rusya'ya enerji bağımlılığının halen devam ettiği önümüzdeki kısa ve orta vadeli süreçlerde de durumun aynı kalacağı

düşüncesine varılmıştır. Dolayısıyla AB'nin enerji bağımlılığı sorunsalından yola çıkılarak araştırılan çalışmada birtakım değerlendirmelere, bulgu ve sonuçlara ulaşılmıştır.

- Birincisi AB, enerji tüketiminde dışa bağımlı olduğu için dezavantajlı konumda gözükmektedir. Bu sebeple Rusya'nın enerji politikaları uygulamalarında AB'ye kıyasla daha avantajlı hareket edebildiği söylenebilir.
- İkincisi Rusya'nın dünyada enerji üretimindeki rolü son derece yüksektir. Bu sebeple Rusya'nın enerji politikaları ona bir tür esneklik sunmaktadır. Dolayısıyla Rusya, uluslararası ilişkiler kapsamında hem bölgesel hem de küresel düzeyde daha rahat hareket edebilmektedir.
- Üçüncüsü AB'nin enerji bağımlılığının ekonomik büyümeye etki ettiği iddia edilebilmektedir. Başka bir biçimde ifade etmek gerekirse AB'nin ticari anlamda dünya devlerinden biri olduğu bilinen bir gerçektir. Ancak enerji alanındaki bağımlılığı AB'nin ekonomik büyümesine olumsuz yönde etki etmektedir.
- Dördüncü olarak AB'nin enerji politikalarındaki temel prensiplere bakıldığında birliğin, üye ülkelerin iktisadi farklılıklarından dolayı tam ve uyumlu bir şekilde çalışmadığı gözlenmiştir. Ülkeler arasındaki farklılıklar enerji alanındaki uyumlanmaya gölge düşürmektedir. Bu sebeple AB, enerji uygulamaları konusunda hala zayıf bir yapı arz eder görünümündedir.
- Beşincisi AB ve Rusya'nın dış politikadaki uyuşmazlıklarında birliğe dahil olan Doğu Avrupa ülkelerinin de etkili olduğu gözlenmiştir. Bu bağlamda Doğu Avrupa ülkeleri üzerinde hak iddia eden Rusya ve AB arasındaki rekabet, enerji politikalarına da yansımaktadır.

AVRUPA BİRLİĞİ ENERJİ POLİTİKALARININ UYGULANMASINDA RUSYA FAKTÖRÜ

- Altıncı olarak AB, Rusya'ya olan enerji bağımlılığını azaltmak için alternatif yollar arayışında olsa da şimdiye kadar gerçekleştirilen plan ve projelerin halen eksik kaldığı iddia edilebilir. Çünkü AB, Rusya'dan hala büyük miktarlarda enerji ithalatında bulunmaktadır.
- Yedincisi AB'nin enerji alanındaki son uygulamalarına bakıldığında eskiye nazaran daha fazla çevreci önlemler aldığı gözlenmiştir. Gelişen teknolojilerle birlikte AB, dünyaya oranla daha çevreci bir görüntü sergilemektedir.
- Sekizincisi AB'nin daha çevreci bir tutum benimsediği olgusu hesaba katılsa da rekabetçi ilkelerle hareket ettiği, gerçekte doğayı korumaktan öte asıl hedefin neoliberal politikadaki sürdürülebilirliği sağlamak olduğu söylenebilir.
- Son olarak mevcut durumda Rusya ve AB arasındaki enerji bağımlılığının bir süre daha devam edeceği düşünülmektedir. Çünkü AB'nin enerji bağımlılığına dair uyguladığı düzenlemeler hala yetersiz kalmaktadır ve buna bağlı olarak Rusya'nın enerji rezervlerine bir süre daha muhtaç kalınacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

“Energy Imports Dependency”, *Eurostat*, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/NRG_IND_ID__custom_938402/bookmark/table?lang=en,en&bookmarkId=f1ab4519-82df-4a89-a329-1b8d0a5925f7, (Erişim Tarihi: 21.10.2021).

“Environment Action Programme to 2030”, *European Commission*, https://ec.europa.eu/environment/strategy/environment-action-programme-2030_en, (Erişim Tarihi: 15.10.2021).

“From Where Do We Import Energy”, *Eurostat*, <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/infographs/energy/bloc-2c.html>, (Erişim Tarihi: 21.10.2021).

ALKAN, Mustafa Nail, “Avrupa Birliği Enerji Güvenliği ve Ukrayna Meselesi”, *Karadeniz Araştırmaları*, 44, 2015, s. 215-227.

ASCHER, Abraham, *Kısa Rusya Tarihi*, Say Yayınları, İstanbul 2020.

BASHMAKOV, Igor-Anna Myshak, “Russian Energy Efficiency Accounting System”, *Energy Efficiency*, 7(17) 2014, s. 743-759.

BAYRAM, H. Naci, “Küresel Enerji Politikaları ve Türkiye: Petrol ve Doğalgaz Kaynakları Açısından Bir Karşılaştırma”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 2009, s. 115-142.

CANBOLAT, İbrahim S., *Avrupa Birliği ve Türkiye Uluslararası Sistemle Ortaklık*, Alfa Aktüel, Bursa 2011.

CHEVALIER, Jean-Marie, “Security of Energy Supply for the European Union”, *European Review of Energy Markets*, 1(3), 2006, s. 1-20.

CHRISTOU, Odysseas, “Energy Security in Turbulent Times Towards the European Green Deal”, *Politics and Governance*, 9(3), 30, 2021, s. 360-369.

AVRUPA BİRLİĞİ ENERJİ POLİTİKALARININ UYGULANMASINDA RUSYA FAKTÖRÜ

DEVELİ, Abdülkadir, "Küresel Enerji Rejimi ve Uluslararası Örgütler", *Küresel İlişkiler Çağında Uluslararası Örgütler*, Şaban H. Çalış-Erdem Özlük, der., Çizgi Kitabevi, Konya 2018.

DUDIN, Mihail Nikolaevich vd., "The Energy Politics of the European Union and the Possibility to Implement it in Post-Soviet States", *International Journal of Energy Economics and Policy*, 10(2), 2020, s. 409-416.

ELÜSTÜ, Serap, "Avrupa Birliği'nin Enerji Güvenliği: Enerji İthalatı Bağımlılığı ve Ekonomik Büyüme İlişkisi", *İstanbul İktisat Dergisi*, 71(1), 2021, s. 133-162.

KANTÖRÜN, Ufuk, "Bölgesel Enerji Politikaları ve Türkiye", *Bilge Strateji*, 2(3), 2010, s. 87-114.

KARAKAYA, Etem-Burcu Yılmaz, "Avrupa Birliği'nde Enerji ve İklim Değişikliği Politikalarının Gelişimi", *Ekonomik Kriz ve Avrupa Birliği*, Pınar Gedikkaya-Rana İzci Connelly, der., Derin Yayınları, İstanbul 2016, s. 131-156.

MALTBY, Thomas, "European Union Energy Policy Integration: A Case of European Commission Policy Entrepreneurship and Increasing Supranationalism", *Energy Policy*, 55(18) 2013, s. 435-444.

MATHIEU, Jean-Luc, *Avrupa Birliği*, çev. İsmail Yerguz, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara 2006.

McGOVAN, Francis, "Can the European Union's Market Liberalism Ensure Energy Security in a Time of 'Economic Nationalism'?", *JCER*, 4(2), 2008, s. 90-106.

MEYNKARD, Artur, "Priorities of Russian Energy Policy in Russian-Chinese Relations", *International Journal of Energy Economics and Policy*, 10(1), 2020, s. 65-71.

MOULIOUKOVA, DINA-Roger E. Kanet, "Russian Energy Policy: Implications for Global Energy Strategy", *ACDIS Occasional Paper*, 2015, s. 1-17.

NEUSTROEV, Sergey S.-Anna A. Arinushkina, "Energy Efficiency and Energy Saving in Public Schools: Federal Policy and Regional Perspectives from Russia", *International Journal of Energy Economics and Policy*, 9(6), 2019, s. 535-541.

ÖZKAN NESİMOĞLU, Şerife, "Avrupa Birliği Enerji Politikaları", *Avrupa Birliği Kurumlar ve Politikalar*, Cengiz Dinç, der., Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara 2020, s. 213-245.

PAPAVA, Vladimer-Michael Tokmazishvili, "Russian Energy Politics and the EU: How to Change the Paradigm", *Caucasian Review Of International Affairs*, 4(2), 2010, s. 103-11.

PIENIRI, Marc, "Russia's Energy Politics and Its Relevance for the European Union", *Strategic Sectors Economy&Territory*, 2019, s. 301-305.

POPESCU, Gheorghe H. vd., "The Emergence of the Effects and Determinants of the Energy Paradigm Changes on European Union Economy", *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 81, 2018, s. 768-774.

ROSKIN, Michael G.-Nicholas O. Berry, *Uluslararası İlişkiler Ul'nin Yeni Dünyası*, çev. Özlem Şimşek, Adres Yayınları, Ankara 2014.

SMITH, Keith C., "Russian Energy Pressure Fails to Unite Europe", *Center for Strategic and International Studies*, 13(1), 2007, s. 1-8.

ULUATAM, Ela, "Avrupa Birliği Doğalgaz Piyasası'nda Yeni Dengeler", *Ekonomik Forum Dergisi*, 2011, s. 62-67.

AVRUPA BİRLİĞİ ENERJİ POLİTİKALARININ UYGULANMASINDA RUSYA FAKTÖRÜ

ÜNAL ERİŞ, Özgür, "Kriz Sonrası Avrupa Birliği Enerji Politikası", *Ekonomik Kriz ve Avrupa Birliği*, Pınar Gedikkaya-Rana İzci Connelly, der., Derin Yayınları, İstanbul 2016, s. 157-180.

YORKAN, Arzu, "Avrupa Birliği'nin Enerji Politikası ve Türkiye'ye Etkileri", *Bilge Strateji*, 1(1), Güz 2009, s. 24-39.

STRUCTURED ABSTRACT

Countries or international and supranational unions can bring many issues to the agenda in their policy practices and turn them into a foreign policy tool. The foreign policies they implement in order to maintain their purpose of existence play an important role especially in their communication with other countries. One of these issues is energy policies. Energy policies are constantly changing across countries. Because the importance of wood and coal in the beginning may have made the countries with large forests and coal reserves advantageous, but now it can be argued that the countries with natural gas reserves are in an advantageous position. As can be seen, as the new variables included in energy diversify, old energy uses change and make some of them unimportant, while others keep them popular.

When energy policies are examined in terms of Russia, it is seen that it strives to make its existing reserves effective and competent. Constantly changing energy policies have enabled Russia to become an important actor in the world. For example, while wood and coal were used as heating in the past, today natural gas is used. This situation gave Russia a significant advantage. With the aim of correcting the deteriorated economy with the collapse of the Soviet Union, Russia has developed its activities in the field of energy. Thanks to its energy exports to other countries, it has improved its economy. In this context, Russia can be shown as striking example in regional policies when it is considered as energy-centered. Especially Russia's relationship with European Union in the field of natural gas is extremely important in terms of revealing its potential.

From the point of European Union, the fact that it has a very small amount of energy reserves compared to Russia has revealed a kind of dependency relationship. In this context, European Union has shown

AVRUPA BİRLİĞİ ENERJİ POLİTİKALARININ UYGULANMASINDA RUSYA FAKTÖRÜ

slowly accelerated steps in energy policies since its establishment. The acceleration of mechanization and increasing technological developments have led to an increase in the energy need of European Union. In addition, with the constant change in the materials used in the energy field, European Union has become increasingly dependent on the outside. However, it shouldn't be overlooked that some measures have been taken along with some attitudes and attitudes in foreign policy. Thus, European Union has increased its investment in renewable energy policies in order to reduce its energy dependence on Russia by emphasizing the importance of a sustainable development.

When all these developments are evaluated together, it can be mentioned about the regulations in the field of energy between Russia and European Union. The image that emerges is that European Union is in a disadvantageous position against Russia. For this reason, the main problem of the study was determined as the inability of European Union to act competently in energy policies. The study, which aims to explain the reasons for the inefficiency in the energy fields together with the measures and evaluations taken by European Union, has examined the regulations acted in the Union. In the study, which was written to investigate energy policies in Russia and European Union, which are important actors of the international system.

In the first part of the study, under the leadership of the data obtained in this context, the current principles of European Union in energy studies are explained. It has been observed that European Union generally implements energy policies based on competition, energy supply security and sustainability principles. In the first part, energy policies of European Union have been tried to be explained in general terms by evaluating the times that it has acted as Union since its establishment and decisions taken by the member countries. In the second part, the importance of Russia in the field of energy was mentioned and the instrumentalization

it applied was discussed. What is meant by instrumentalization here is that Russia has made its energy policies a foreign policy a tool. When examined over the existing examples, Russia uses its energy reserves as a tool and makes a move towards European Union. For this reason, in this section, Russia's active role in the world is examined and its policies in the field of energy are emphasized.

In the third part, the dependent relationship of European Union with Russia has been examined through concrete examples. In the lead of the data, it has been discussed that Russia represents the advantageous side and European Union represents the dependent side. The measures taken by European Union on addiction are also mentioned and the regulations on renewable energy are examined. It has been tried to explain whether the studies on this subject are effective or insufficient.

As a result, it has been determined that countries with reserves in energy policies remain in a more advantageous position compared to the actor on the opposite side. In other words, as long as the dependent subject doesn't provide certainty in alternative ways, it is in need of the country with energy supply. When the current analyzes are evaluated, it is clear that European Union is dependent on Russia, especially in the field of natural gas. On the other hand, there is the existence of Russia, which is trying to use the dependency relationship as a tool in foreign policy. European Union can provide feedback on this situation with the diversification in the energy field. Looking at the projects or negotiations initiated by European Union, it is seen that renewable energy policies are included. However, neo liberal policies it implements make it question the purpose of protecting the environment. Because the environmental perspective of the Union that adopts competitive principles is focused on obtaining sustainable efficiency from nature instead of being nature-centered. When all analyzes are evaluated, the energy policies of European

AVRUPA BİRLİĞİ ENERJİ POLİTİKALARININ UYGULANMASINDA RUSYA FAKTÖRÜ

Union still have not reached the desired level in terms of dependency. The processes initiated to correct the deficiencies aren't in a position to solve the current problem.

Therefore, it seems that the fragile attitude of European Union towards energy will continue for a while against Russia.